

Hekayə vaxtı

Gİ DE MOPASSAN

**SEÇMƏ
HEKAYƏLƏR**

Tərcüməçi:
Sevil Gültən

qanun nəşriyyatı

GUY DE MAUPASSANT

**THE BEST
STORIES**

Bu kitabda XIX əsr fransız ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri olan Gi De Mopassanın müxtəlif mövzularda yazdığı seçmə hekayələri toplanılıb.

“Qanun” nəşriyyatının yeni layihəsi “Hekayə vaxtı” adlanır. İnsan xisləti, həyat qayəsi haqqında olan bu hekayələr vasitəsilə Mopassanın hekayə yaradıcılığı ilə yaxından tanış ola bilərsiniz.

Xoş müəllələr!

Guy de Maupassant

Gi de Mopassan

THE BEST STORIES

SEÇMƏ HEKAYƏLƏR

Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2024, 160 səh.

Janr: fiction\hekayələr

Ölçü: 120x200 mm

Cild: yumşaq

Çapa imzalandı: 03.05.2023

Naşir: Şahbaz Xuduoğlu
Tərcüməçi: Sevil Gültən
Texniki redaktor: Aygül Yelmarlı
Redaktor: Aqşin Yenisey
Korrektorlar: Səfər Mahmudzadə,
Şəhla Yarıbəyli
Mətn dizaynı: Ramin Əli
Qapaq dizaynı: Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı

İstanbul Copyright Awards-ın qalibi

Bakı, Azərbaycan, AZ1102, Tbilisi pros., 76

Tel.: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mobil: (+994 55) 212-42-37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

www.fb.com/Qanunpublishing

www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-38-615-8

© Qanun Nəşriyyatı, 2024

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım hüquqları Qanun Nəşriyyatına məxsusdur. Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri "Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu"na ziddir.

BELFLOVER ANA

Bu köhnə xatirələr çox qəribədir, onlardan yaxa qurtarmaq olmur. İndi sizə danışacağım xatirə heç bilmirəm yaddaşıma necə həkk olunub. Həyatım boyu çox bədbəxt hadisələr görmüşəm, amma Belflover ananın üzü hələ də gözlərimin önündən getmir. Mən hələ 10 yaşım olan vaxtlardan onu tanıyırdım.

O, dərzi idi, hər çərşənbə günü bizə gəlirdi. O vaxt biz böyük malikanədə yaşayırdıq, evimizin yaxınlığında fermalar yerləşirdi. Kəndimiz balaca deyildi, ona kiçik şəhər demək olardı. Kəndimizdə böyük kilsə vardı, qırmızı kərpicdən tikilmiş bu kilsənin ətrafında çoxlu evlər vardı.

Hər çərşənbə günü Belflover ana səhər saat 6-da, ya da 7-də bizə gəlir, dərhal ona ayrılmış otağa keçir, öz işinə başlayırdı. O, ucaboy, arıq, saqqallı qadın idi. Hə, saqqallı. Onun üzü tamam tüklü idi, qat-qat yubka geyinmiş jandarmaya oxşayırdı. Üzünün hər yeri tüklü idi. Burnunun üstündə, altında, ətrafında, çənəsində, yanaqlarında tük vardı. Onun qaşları da qalın, uzun və qıvrım idi. Adama

elə gəlirdi ki, qaşları bığdır, səhvən gözlərinin üstünə yapışdırılıb.

O yeriyəndə axsayırdı, yox, başqa adamların axsadiğı kimi yox, tamam fərqli axsayırdı. Yeriyəndə o sanki tullanırdı. Onun yerışı tufanda hərəkət edən gəminin hərəkətinə bənzəyirdi. Bir əlini normal ayağının üstünə qoyar, sonra irəli tullanardı. Amma azca irəli əyilib bir az qabağa tullanırdı. Başına həmişə yekə ağ şlyapa qoyurdu. O, tullana-tullana yeriyəndə lentlər də atılıb-düşürdü.

Mən Belflover ananı çox istəyirdim. O gələndə özü ilə qalın başmaq gətirirdi, içi yun başmaq. Onun otağına girən kimi mənə deyirdi ki, o başmaqları geyim, ayaqlarıma soyuq olmasın. Deyirdi ki, soyuq havada başa qan getmir.

O, paltarları tikəndə, mələfələri yamayanda mənə maraqlı şeylər danışırdu. Gözlərinə eynək taxırdı, gözləri zəif görürdü.

Onun danışdıqlarına qulaq asanda mənim uşaq qəlbim kövrəlirdi. Belflover ana mənə kənddə baş verənlərdən danışırdu. Bir dəfə mənə tövlədən qaçıb Maletin dəyirmanının yanında dayanıb çaydakı qayıqlara baxan inəkdən danışmışdı. Yaxud kilsənin zəng qülləsində gedib yumurtlayan toyuqdan söz açırdı. Kənd sakini Cean Pılanın qəribə itindən də danışmışdı. Bir gün yağışdan sonra onun şalvarını ipə sərirələr ki, qurusun. Şalvar quruyan kimi it gedib şalvarı götürərək sahibinə verib. O mənə bunları elə danışmışdı ki, onlar əbədi olaraq beynimə həkk olunmuşdu, əzbərlədiyim şeir kimi heç vaxt yadımdan çıxmır.

Bir gün mən yenə də onu görmək üçün ona ayrılmış otağa getdim. Ora getməzdən qabaq qulluqçularla evimizin yaxınlığındakı meşəyə gedib findıq yığmışdıq. Həmin gün olan hadisəni elə xatırlayıram, elə bil dünən baş verib.

Mən onun otağının qapısını açanda gördüm ki, o, həmişə oturduğu stulun yanında yerə uzanıb. Qolları yana açılmışdı, bir əlində iynə vardı, o biri əlində mənim köynəyim. Normal, uzun ayağında mavi corab vardı, həmin ayağını stulun altına uzatmışdı. Eynəyi gözündən düşmüşdü, divarın dibində işıldayırdı. Mən qışqıra-qışqıra otaqdan çıxdım. Qulluqçular, valideynlərim qaça-qaça otağa girdilər. Bir neçə dəqiqə sonra eşitdim ki, o ölüb.

Mən sakitcə qonaq otağına getdim, yekə bir kreslonun arxasında gizlənib ağlamağa başladım. Orada çox qaldım, gecəyə qədər. Birdən atamla anam içəri girdilər, əllərində də lampə. Onlar məni görmürdülər. Sonra həkimin səsini eşitdim. Onlar mənə valideynlərimlə söhbət edirdilər. Atam həkim dalınca dərhal adam göndərmişdi. Həkim qoca dərzinin ölüm səbəbini deyirdi, mən heç nə başa düşmədim. Qulluqçumuz həkimə biskvit və şərəb gətirdi. O, şərəbdən içib söhbətə başladı. Mənə elə gəlir, onun danışıqlarınının hamısı yadımdadır.

Həkim köks ötürüb dedi:

– Ah, yazıq qadın! Mən bu kəndə ilk dəfə gəldiyim gün onun ayağı sınımışdı. Mən heç əlimi yumağa macal tapmamış dedilər ki, bir qızın ayağı sınıb, mütləq getmək lazımdır. O vaxtlar onun 17 yaşı vardı, o çox qəşəng qız

idi! Çox qəşəng! Mənə inanmırsınız? İndi sizə danışacağım hekayəni hələ heç kimə deməmişəm. Bu sirri iki nəfər bilir: bir mən, bir də başqa bir şəxs. İndi o ölüb, ona görə sizə bu haqda danışa bilərəm.

Mən bura işləməyə gələndə cavan bir müəllim də gəlmişdi kənd məktəbinə. O, yaraşlıq idi, əsgər kimi boylu-buxunlu idi. Çox qızlar bu cavan müəllimi sevirdi, ancaq o onları bəyənmirdi. Bir yandan da o, direktordan, qoca Grabudan çox qorxurdu. Direktor çox əzazil kişi idi.

Qoca Grabu məktəbdə Belfloverə də iş vermişdi, o, qızlara dərzilik öyrədirdi. Məktəbə gələn cavan müəllim onu sevirdi. Qız da ona vurulmuşdu. Onlar ilk dəfə məktəbin yanında yerləşən fermanın ot tayasında görüşməyi qərara alırlar. Belflover işdən çıxıb özünü elə göstərir ki, guya evlərinə gedir, amma gedib ot tayasının başında oturub sevgilisini gözləyir. Bir azdan oğlan da gəlib çıxır, o, qıza sevgi dolu sözlər demək istəyəndə Grabu tayanın aşağısında peyda olur:

– Sigisbert, orada nə edirsən?

Cavan oğlan qorxur ki, direktor onları bir yerdə görər, nə deyəcəyini bilmir, ağına gələni deyir:

– Cənab Grabu, gəldim ki, otların üstündə dincələm.

Taya çox yekə imiş. Sigisbert qorxmuş qızı bir az o tərəfə itələyib deyir:

– Tez ol, gizlən! O bilsə, məni işdən qovacaq! Tez ol!

Aşağıda dayanan direktor pıçiltını eşidib deyir:

– Deyəsən, sən orada tək deyilsən.

– Yox, mən təkəm.

– Axı sən kiminləsə danışırdın.

– And içirəm ki, mən burada təkəm, cənab Grabu!

– Mən indi ora çıxıb baxaram, görüm düz deyirsən, yoxsa yalan. – Grabu belə deyib fənər gətirməyə gedir.

Direktor fənər gətirməyə gedəndə qəzəblənmiş oğlan qıza hirsələnir:

– Sənə dedim ki, gizlən! İstəyirsən işimi itirim? Mənim çörəyimə bais olursan! Tez ol, gizlən!

Direktor əlində şam tayaya çıxanda qız oğlana deyir:

– Mən yerə tullanacağam. Direktor gedən kimi gəlib mənə apararsan.

Grabu tayanın başında oğlandan başqa heç kimi görməyəndə çox təəccüblənir.

Yarım saat sonra cənab Sigisbert mənim yanıma gəlib başlarına gələnə danışdı.

Qız tayanın yanında yıxılıb qalbmış, ayağı sındığı üçün yeriyə bilmirmiş. Mən onu gətirməyə getdim. Güclü yağış yağırdı. Mən o bədbəxt qızı faytonumla evimə gətirdim. Onun sağ ayağı üç yerdən sınımışdı. Yazıq qız şikayətlənmirdi. O elə eyni sözü təkrar edirdi:

– Allah cəzamı verdi! Allah cəzamı verdi!

Mən köməkçimi qızın rəfiqələrinin yanına göndərdim, özümdən bir şey quraşdırmışdım. Dedim qızın rəfiqələrinə desin ki, sürətlə gedən fayton mənim evimin qabağında onu yıxıb, onun ayağı sınıb. Qızlar mənim sö-

zümə inandılar. Jandarmalar da neçə ay hadisəni törədən faytonçunu axtardılar.

Demək istəyirəm ki, bu ölən qadın o vaxt qəhrəman kimi hərəkət edib. Sevdiiyi oğlanın işdən çıxarılmasına razı olmayıb, özünü tayadan atıb.

O görüşdən sonra heç vaxt görüşə çıxmadı. O, qız qarır. O, əsl qadın idi, sədaqətli! Əgər mən ona pərəstiş etməsəydim, bu hekayəni sizə danışmazdım. O bu həyatda olanda heç vaxt bu hekayəni kimsəyə danışmadım.

Həkim sözünü bitirəndə anam ağladı. Atam da bir neçə söz dedi, yaxşı eşidə bilmədim.

Sonra onların üçü də otaqdan çıxdı. Mən də kreslonun dibində oturub hönkürdüm.

Az sonra pilləkəndə taqqıltı eşitdim. Qulluqçular Belflover ananın meyitini aşağı düşürürdülər.

DƏLİNİN GÜNDƏLİYİ

Ali məhkəmənin sədri dünyasını dəyişmişdi. Onun həyatı Fransanın bütün məhkəmələrinə nümunə idi. Hakimlər, vəkillər, məsləhətçilər bu arıq, solğun üzlü, gözləri çuxura düşmüş kişini görəndə hörmət əlaməti olaraq ona baş əyirdilər.

O, həyatını cinayətkarları təqib etməyə və zəifləri qorumağa sərf etmişdi. Fırıldaqçıların, qatillərin ən böyük düşməni o idi, çünki onların beynindəki fikirləri oxumağı bacarırdı.

İndi isə bu hakim ölmüşdü, 82 yaşında. Bu xəbəri eşidən bütün insanlar kədərləndi, qırmızı şalvarlı əsgərlər, ağ qalstuklu kişilər onu son mənzilə yola saldılar, göz yaşları axıtdılar. Kənardan baxan onların ürəkdən ağladığını deyə bilərdi.

Bir gün sonra onun yazı stolunun siyirməsində, cinayətkarlar haqda olan məlumatları saxladığı yerdə bir gündəlik tapdılar. Gündəliyin üstünə belə yazılmışdı: “NİYƏ?”

20 iyun, 1851-ci il. Mən məhkəmədən bir az tez çıxıb evimə gəldim. Bu gün Blondelə ölüm hökmü kəsdim! Yaxşı, o özünün 5 uşağını niyə öldürüb? Tez-tez elə adamlarla rastlaşırıq ki, onlar kiminsə həyatını məhv etməkdən həzz alırlar. Bəli, bəli, əslində, gərək belə şeydən həzz alsan. Dünyaya gətirmək və məhv etmək! Bu iki söz kainatın tarixini təşkil edir, vəssalam! İlahi, niyə axı öldürmək keçici deyil?

25 iyun, 1851-ci il. Yaşayan, yeri-yüyrən bir məxluqu düşünürəm. Məxluq? Kimdir məxluq? O, torpaq üstə gəzən həyat toxumudur. Mən belə düşünürəm ki, hər kəs bu həyat toxumunu məhv edə bilər. Sonra isə heç nə. O həyat toxumu məhv olur, yox olub gedir.

26 iyun, 1851-ci il. Yaxşı, elə isə adam öldürmək niyə cinayət hesab olunur? Əslində, bu, təbiətin bir qanunudur. Hər bir canlı varlığın missiyası öldürməkdir. İnsan yaşamaq üçün kimisə öldürür. Vəhşi heyvanlar dayanmadan fasiləsiz olaraq hər gün ovlarını öldürür. İnsan da dayanmadan, ruhunu qidalandırmaq üçün, həzz almaq üçün öldürür. Məhz buna görə də insanlar da öldürməkdən həzz almaq üçün ov etməyi kəşf ediblər. Uşaq qarşısına çıxan bütün həşəratları, balaca quşları öldürür. Ancaq içimizdəki qarşısızlıq qırğın törətmək arzumuz üçün bu, kifayət deyil. Heyvanları, həşəratları öldürmək kifayət deyil, biz insanları da öldürməliyik. Bir vaxtlar insanlar bu ehtiyacı ödəmək üçün qurbanlar verir, qurbanlarını öldürürdülər. İndi isə sosial həyatın tələbləri qətl hadisəsini cinayət he-

sab edir. Biz bu cinayəti edən şəxsi ittiham edir, onu qatil hesab edirik. Biz insanlar bu ehtiyacımızı ödəmək üçün vaxtaşırı müharibələr edirik. Bu vaxt bir millət başqa bir milləti qırır. Müharibə qan ziyafəti deməkdir, məhz bu ziyafət orduları dəli edir, bu ziyafət müharibədə iştirak etməyən insanlara da keçir. Onlar gecələr stolüstü lampasının işığında qırğınlar haqda hekayələr oxuyurlar. Bəziləri belə hesab edirlər ki, bu qaniçən cəlladlara nifrət etmək lazımdır. Əksinə, müharibə edənlərə hörmət edilir. Onlar şlyapalarına lələk, sinələrinə orden-medal taxırlar. Onlara rütbə verilir, onlar mükafat alırlar. Qadınlar belə kişiləri çox sevir, izdiham belə insanları alqışlayır, çünki onlar qan tökmək missiyalarını uğurla yerinə yetiriblər. Bu insanlar ölüm alətlərini çiyinlərinə keçirib küçədən keçəndə yoldan keçən, qara geyimli insanlar onlara qibtə ilə baxırlar, çünki öldürmək təbiətin ən böyük qanunudur. Öldürməkdən gözəl və şərəfli heç nə yoxdur!

30 iyun, 1851-ci il. Öldürmək qanundur, çünki təbiət əbədi olaraq cavan qalmaqı sevir. Sanki təbiət şüursuz hərəkətləri ilə qışqırır deyir: Cəld ol, öldür! Cəld ol! Cəld ol! Təbiətdə nə qədər çox insan məhv olsa, təbiət bir o qədər də yenilənir.

2 iyul, 1851-ci il. İnsan varlığı... İnsan varlığı nədir? Bu varlıq kainatın tarixini təmsil edir. İnsan varlığı millətlərin güzgüsüdür. Hər bir insan varlığı makrodünyada bir mikrodünyadır.

5 avqust, 1851-ci il. Mən bütün həyatımı bıçaqla, silahlə insan öldürənləri bir kəlmə sözlə, hökmümlə öldürmüşəm. Kaş mən də o qatillər kimi olaydım!

10 avqust, 1851-ci il. Mən qatil olsaydım, məndən kim şübhələnərdi? Kim? Kim? Xüsusilə də öldürmək üçün fərqli bir insan seçsəm, heç kim şübhələnməz. Yəni elə bir adam ki, onu bu dünyadan rədd etməyə heç bir marağım olmasın.

15 avqust, 1851-ci il. İçimdə kimisə öldürməyə güclü ehtiras var. Bu ehtiras daxilimə keçib. Əllərim əsir.

22 avqust, 1851-ci il. Daha dözə bilmirəm, eksperiment üçün, başlanğıc üçün balaca bir məxluqu öldürdüm. Köməkçim Janın bir bülbülü vardı qəfəsdə. Qəfəsi ofisin pəncərəsinin qabağından asılmışdı. Bu gün Jana bir tapşırıq verib iş dalınca göndərdim. O gedəndən sonra o balaca quşu ovcuma götürdüm, onun ürəyinin döyüntüsünü hiss edirdim. Quş isti idi, quşu öz otağıma apardım. Arabir onu daha möhkəm sıxırdım, mən belə edəndə quşun ürəyi daha möhkəm döyünürdü. Bundan həzz alırdım. O boğulurdu. Heyif ki, bir damcı da olsa qan görmürdüm.

Qan görmək üçün balaca dırnaq qayçısını götürdüm, bülbülün boğazını kəsdim. Mən belə edəndə quş ağzını açdı, canını qurtarmaq istədi, amma ona ovcumdan çıxmağa imkan vermədim. Onu elə tutmuşdum ki, sanki quduz it idi. Daha sonra əsl qatillər kimi hərəkət etdim, əsl qatillər kimi. Bülbülün boğazını kəsəndən sonra qayçını, əllərimi yudum. Quşun cəsədini bağa apardım, onu çiyələk-

likdə basdırdım. Tam arxayın oldum ki, heç kim onu tapa bilməyəcək. Hər gün çiyələkiyə gedib çiyələk yeyəcəyəm. Həyatdan zövq almağın yolu budur!

Köməkçim içəri girən kimi bülbül qafəsdə görməyib qışqırdı. O elə düşündü ki, bülbül uçub gedib. Ah! Ah!

25 avqust, 1851-ci il. Mən insan öldürməliyəm. Mən insan öldürmək istəyirəm.

30 avqust, 1851-ci il. İstəyimi yerinə yetirdim. Amma çox balaca məxluq! Vernes meşəsinə gəzməyə getmişdim. Mən sözün həqiqi mənasında heç nə düşünmürdüm. Heç nə. Yolun qırağında bir balaca oğlan gördüm. Əlindəki bir dilim çörəyi yeyirdi. Məni görəndə dayanıb salam verdi.

Həmin vaxt beynimə bir fikir girdi: Görəsən, onu öldürüm?

– Oğlum, sən bura tək gəlmisən?

– Bəli, cənab!

– Meşədə təksən?

– Bəli!

Oğlanı öldürmək fikri beynimdən çıxmırdı. Ehtiyatla ona yaxınlaşdım. Qəflətən onun boğazından yapışdım. O mənə baxdı. Gözlərində dəhşət vardı. Ah, onun gözləri! O, balaca əlləri ilə biləyimdən tutdu, onun bədəni od üstündəki lələk kimi qırışırdı. Sonra o daha hərəkət etmədi. Onun meyitini arxın içinə tulladım, üstünə də kol-kos tulladım, sonra evə getdim və yaxşıca nahar etdim. İlahi, o nə balaca uşaq idi! Özümü çox yaxşı hiss edirdim, rahat, yüngülləşmişdim, cavanlaşmışdım. Prefektlərlə şam etdim.

Onlar mənim gümrah olduğumu dedilər. Amma mən qan görməmişdim.

31 avqust, 1851-ci il. Uşağın meyitini tapıblar. Hamı uşağın qatilini axtarır. Ah! Ah!

1 sentyabr, 1851-ci il. İki avaranı tutublar. Amma heç bir sübut yoxdur.

2 sentyabr, 1851-ci il. Uşağın valideynləri mənim yanıma gəlmişdilər. Ah, onlar necə də hönkürüdürlər!

6 oktyabr, 1851-ci il. Heç kim məndən şübhələnmədi. Heyif, qan görmədim. Əgər qan görsəydim, özümü rahat hiss edərdim. Öldürmək ehtirası mənim qanımdadır. Bu ehtiras 20 yaşlı cavanın ehtirası kimidir.

20 oktyabr, 1851-ci il. Başqa bir məxluqu da öldürdüm. Səhər yeməyindən sonra çayın sahilində gəzirdim. Birdən söyüd ağacının altında yatan balıqçını gördüm. Yaxınlıqdakı kartof tarlasının qırağında bir bel gördüm, elə bil mənim üçün qoymuşdular. Gedib beli götürdüm, ağacın altına qayıtdım. Belin sapını dəyənək kimi yuxarı qaldırdım, bir zərbə ilə balıqçının başına vurdum. Ah, onun başından qan axdı, gedib çaya töküldü. Mən isə yavaş-yavaş oradan uzaqlaşdım. Ah, birdən məni görürlər!

25 oktyabr, 1851-ci il. Balıqçının qardaşı oğlu da onunla birlikdə imiş. Onu balıqçını öldürməkdə ittiham etdilər.

26 oktyabr, 1851-ci il. Vəkil də təsdiqlədi ki, balıqçının qatili günahkardır. Şəhərdə hamı buna inandı. Ah! Ah!